

"לא תענה ברעך עד שקר"

ערך הליבה: החיים והמוות ביד הלשון

איך אתה מרגיש כשמדברים עליך מאחורי הגב? איך את מרגישה כשחברה מעליבה אותך? המציאות מראה לא פעם כי הפגיעה המילולית ברגשותינו, בשמנו הטוב, במעמד שלנו- מכאיבה הרבה יותר מפגיעה פיזית. הדיבר "לא תענה ברעך עד שקר" מדבר ביסודו על האיסור למסור עדות שקר בבית משפט, אבל במציאות יש יותר מבית משפט אחד. יש גם את "בית המשפט" של החברים, הכיתה, המשפחה, של הסטטוס או ה"לייקים" בפייסבוק, של המסרונים בוואטסאפ... גם בהקשרים אלו אסור "להעיד" עדות רעה על הזולת. דיבר זה משחק תפקיד חשוב במיוחד בגיל ההתבגרות הרגיש. לצערנו מילים פוגעות התגלגלו עד למצבים של דכאון ואובדנות.

דיבר זה בא לחזק תרבות דיבור המבוססת על סובלנות וכבוד הדדי ומשפרת באמת את "איכות הסביבה", כפי שממליצים לנו בספר תהילים-

" מי האיש החפץ חיים, אוהב ימים לראות טוב? נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה. סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו." (תהילים ל"ד)

סיכום הסדנא:

- תחילה בררנו את משמעותו הפשוטה של הדיבר, הבנו מה משמעותה של מילה וכיצד היא יכולה, במקרה הרע, לשלוח אדם חף מפשע לכלא.
- הרחבנו את מושג "בית המשפט" לחיים היומיומיים שלנו, בהם אנו שופטים ונשפטים ע"י הסביבה. הצגנו את דברי הפרשן אברבנאל שמרחיב את הדיבר "לא תענה" מנושא עדות השקר לכל שימוש שלילי בכוח הדיבור (לועג על חבר, מספר לשון הרע, מרכל, מלבין פני חבר ברבים וכו').
- כוח הדיבור הינו כוח משמעותי ועוצמתי בחיינו (הוא גם מה שמבדיל אותנו מבעלי החיים) ולכן אנו מייחסים לו חשיבות רבה כ"כ".
- ראינו ש"לא תענה" יכול להיקרא גם בצורה אחרת- "לא תענה" מלשון "עינוי". המסקנה היא שאסור שהמענה שלנו = הדיבור שלנו יגרום לזולת לעינוי וצער.
- בחיבור לגיל ההתבגרות- נגענו בנושא בריונות ברשת. השימוש ברשתות חברתיות רבות ובטכנולוגיה בכלל, חושף את התלמידים לתקשורת שעלולה להיות אלימה ומזיקה ולכן העיסוק בדיבר "לא תענה" מקבל תוקף רב. לצערנו יש מקרים לא מבוטלים של פגיעות ואף אובדנות בשל בריונות ברשת ועלינו לעשות כל שביכולתנו למנוע זאת, ובראש ובראשונה- לנצור את לשוננו מרע!
- כשם שניתן לקלקל דרך הדיבור- כך גם ניתן לתקן ולהוסיף טוב בעולם. עודדנו את הדיבור החיובי שכולל מחמאות, עידוד, פרגון, עצה טובה ועוד על מנת לכונן חברה בריאה ושמחה. לעולם איננו יכולים לדעת עד כמה "מילה טובה" היא בעלת משמעות עבור הזולת- בואו נרבה שימוש במילים טובות בכיתה שלנו ובחיים בכלל.

הצעות לפעילות המשך בכיתה :

1. בריונות ברשת

קישורים למספר קטעים אודות התופעה ונזקיה-

- <https://www.youtube.com/watch?v=5Y8D5SZaAXM> – סרטון קצר על דודאל מזרחי .
(שהוזכר בסדנא) נער שהתאבד כתוצאה מהתעללות ברשת.
- מה הרגשתם כשצפיתם בקטע?
החברים הפרו את הדיבר "לא תענה" באופן חמור וגרמו לדודאל תחושות עיני קשות עד שהחליט לשים לכך קץ בצורה הקיצונית ביותר.
- מה שונה בין אלימות מילולית בבי"ס לבין אלימות ברשת? = אלימות ברשת קיימת גם בחדרו של הנער. דרך הנייד שלו הוא חשוף ללא הפסקה למסרים פוגעניים מהסביבה.
- <http://www.youtube.com/watch?v=brQuDbVdUil> - ג'ורג' בן ה-11 ביפו ספג קללות והשפלות בביה"ס. הוא החליט להילחם בזה דרך קליפ שיצר. הקליפ הגיע עד לנשיא המדינה שהזמין אותו למשכנו ויצר איתו קליפ המשך המעודד סובלנות וקורא "לא לאלימות"
- http://www.youtube.com/watch?v=djBW2n_jJfc – אפליקציית הundo. אפליקצייה דמונית שמוחקת כל דבר שאנו מתחרטים עליו. רצוי לחבר זאת לדימוי של חז"ל "חץ שחוט לשונם"- הדיבור הוא כמו חץ- מרגע שנזרק אין אפשרות להחזירו.
אם לא ניתן לעשות "undo" מה כן ניתן לעשות?
- מה דעתכם? האם נתקלתם בכך בכיתה? כיצד צריך לטפל בכך?
- מהן ההשלכות של צורת תקשורת כזו?
- מה גורם לנו לעשות "לייק" לאמירה פוגענית? למה זה יותר קל לנו מאשר לומר זאת לאותו אדם "בפנים"? מסך= מסיכה. כאשר אנחנו שמים מסיכה אנחנו מרגישים מוגנים ונכנסים לדמות שהיא לא באמת אנחנו. כיצד נוכל להישאר "אנחנו" גם מאחורי המסך? (לעשות "לייק" לאמירה חיובית, להפיץ אמירות חיוביות, לדווח במקרה של פגיעה וכו'..). מה האפשרות הקלה לך ביותר? לו את/ה היית הקורבן- כיצד היית רוצה שינהגו כלפיך?
- **"כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שפך דמים" (בבא מציעא)**
מדוע לשון הרע נחשבת לעבירה חמורה כ"כ? האם זה באמת כמו "שפיכת דמים"?
(* למורה- כדאי להתייחס ל"כאילו שפך דמים" לסרטונים שראינו בהם הקורבנות חשו מושפלים ובחרו בעצמם "לשפוך את דמם")

2. "נצור לשונך מרע"- לשון הרע בזווית יהודית

מקרינים את הסרטון "נצור לשונך" המסכמת בצורה נגישה את נושא "לשון הרע" מזווית היהדות-

<https://www.youtube.com/watch?v=pblomo4IxSU>

3. כוחן של מילים

לסיום הפעילות בכיתה ניתן להקרין את הקטע הבא על הקבצן העיוור וכוחן של מילים -

<https://www.youtube.com/watch?v=88n-xSnHos>

4. אמנה כיתתית (במידה ולא נעשה ע"י המדריך בסדנא)

התלמידים יצרו אמנה כיתתית שתשקף את הדיבר "לא תענה ברעך עד שקר" תוך התייחסות לתרבות הדיבור בכיתה, לשון הרע, בריונות ברשת ועוד..

5. סטיקרים בנושא "לא תענה" (במידה ולא נעשה ע"י המדריך בסדנא)

התלמידים יצרו סטיקרים /מודעות המשקפות את המסרים שלמדו מהדיבר "לא תענה".

6. רגע של שיתוף

נקודות לשיתוף: כיצד הדיבר "לא תענה ברעך עד שקר" נוגע בי? איך אני מיישם אותו בחיי? מה הקושי/הרווח בקיום הדיבר? כיצד השפיע עליי לימוד הדיבר?